

Савчук Т. С.,

кандидат філологічних наук,

доцент, доцент кафедри філології та перекладу

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

АНГЛІЙСЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ТЕКСТ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Анотація. Стаття досліджує основні труднощі перекладу англійських юридичних текстів на українську мову, зосереджуючи увагу на лексичних, граматичних, синтаксичних та стилістичних аспектах. Розглянуто відмінності між правовими системами англослов'янських країн та України, які впливають на переклад юридичних термінів. Особливу увагу приділено проблемі термінологічної еквівалентності, зокрема труднощам у перекладі таких понять, як *consideration*, *equity*, *trust* та *fiduciary duties*. Наведено приклади з офіційних перекладів міжнародних договорів та судових рішень, що демонструють специфіку адаптації англослов'янських правових конструкцій до українського правового дискурсу. Запропоновано методичні рекомендації щодо усунення типових помилок, пов'язаних із буквальною перекладом юридичних формулювань, а також наведено шляхи покращення точності й адекватності перекладу. Дослідження спирається на праці відомих науковців, зокрема «Legal English» Руперта Хейга, «Black's Law Dictionary», а також на тексти міжнародних правових актів. Висвітлено сучасні підходи до професійної підготовки юридичних перекладачів. Визначено основні напрями подальших досліджень у сфері юридичного перекладу, що можуть сприяти розробці уніфікованих стандартів перекладу правової термінології. Окрім цього, стаття розглядає важливість використання сучасних технологій перекладу та баз даних юридичних термінів, що можуть значно покращити якість перекладу. Запропоновано також рекомендації щодо вдосконалення навчальних програм для майбутніх фахівців у сфері юридичного перекладу, що сприятиме формуванню компетентних спеціалістів у цій галузі. Додатково розглянуто роль міжнародного співробітництва у сфері юридичного перекладу, що дозволяє переймати найкращі практики та стандарти з інших країн, сприяючи підвищенню професійного рівня перекладачів.

Ключові слова: юридичний переклад, правова термінологія, англійська мова, українська мова, стилістичні особливості, адаптація термінів, міжнародне право, синтаксичні конструкції, лексичні труднощі, технології перекладу, юридична освіта, міжнародне співробітництво.

Вступ. Юридичний переклад є однією з найбільш складних і відповідальних сфер перекладацької діяльності, оскільки він вимагає не лише високого рівня володіння мовами, але й глибокого розуміння правових систем. Помилки у перекладі юридичних документів можуть мати серйозні правові наслідки, зокрема викликати непорозуміння між сторонами, створити правову невизначеність або навіть призвести до судових процесів. Тому точність та адекватність перекладу відіграють критично важливу роль у міжнародному праві, комерційних угодах, дипломатичних переговорах та судовій практиці.

Одна з головних складностей перекладу юридичних текстів полягає в тому, що правові системи різних країн мають унікальні поняття та концепції, які не завжди мають точні відповідники в інших мовах. Це особливо актуально для перекладу англослов'янських юридичних документів, оскільки англосаксонська правова система значно відрізняється від континентальної системи, до якої належить Україна. Наприклад, такі терміни, як *consideration*, *trust* або *equity*, не мають безпосередніх аналогів у вітчизняному праві, що створює додаткові труднощі для перекладачів.

Крім того, юридичні тексти часто містять складні синтаксичні конструкції, довгі речення, пасивні звороти та архаїчні вирази, що ускладнює їх точний переклад. Важливо не лише передати зміст оригінального документа, а й зберегти його юридичну силу та відповідність нормам українського законодавства. У зв'язку з цим, виникає потреба у розробці єдиних стандартів юридичного перекладу, що допоможуть уніфікувати термінологію та полегшити процес адаптації правових документів.

Метою статті є допомогти перекладачам подолати ці перешкоди шляхом аналізу конкретних проблем та пропозицій їх розв'язання, оскільки переклад юридичних текстів є багатограним процесом, що вимагає як мовних, так і правових знань. З урахуванням особливостей англійської правової системи та українських реалій, цей процес стає ще складнішим, але й важливішим для забезпечення точності та законності міжнародних відносин.

Основними завданнями є:

- аналіз лексичних, граматичних, синтаксичних і стилістичних труднощів;
- вивчення особливостей термінології англійської юридичної мови;
- розробка практичних рекомендацій для перекладачів;
- визначення подальших напрямків досліджень у цій сфері.

Джерельна база. Дослідження базується на праці Руперта Хейга «Legal English» [1], Black's Law Dictionary [2], а також на текстах міжнародних договорів, таких як «Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards» [3] і «The Hague Conference on International Private Law» [4]. Додатково використано сучасні наукові публікації з питань юридичного перекладу, серед яких роботи про вплив культурних особливостей на термінологію [5, с. 533–542], аналіз законодавчих текстів [6] та практичні кейси в сфері міжнародного арбітражу [7].

Перехід від теоретичних засад до аналізу практичних аспектів перекладу є важливим етапом дослідження. Враховуючи складність юридичної мови та її специфічні риси,

подальший виклад основного матеріалу буде спрямований на детальне вивчення кожного аспекту перекладу англійських юридичних текстів. Це дозволить краще зрозуміти труднощі, з якими стикаються перекладачі, та розглянути ефективні методи їх подолання.

З огляду на вищезазначені проблеми, наступні розділи статті зосереджуються на аналізі лексичних труднощів, граматичних та синтаксичних особливостей, а також стилістичних аспектів перекладу. Для кожного з підпунктів наводяться конкретні приклади з офіційних правових документів, судових рішень і міжнародних угод, що допоможе забезпечити глибше розуміння ключових проблем і шляхів їх вирішення.

Лексичні труднощі. Юридична термінологія англійської мови є складною для перекладу, оскільки часто містить терміни, які не мають безпосередніх аналогів в українському правовому полі. Наприклад, термін *consideration* у договірному праві означає «зустрічне задоволення» – фундаментальний принцип англосаксонського права, що не має чіткого еквівалента в українському законодавстві. Це створює значні труднощі для перекладачів, оскільки неправильне передавання цього поняття може змінити юридичний зміст документа. У контексті речення «The consideration for this agreement shall be the sum of \$10,000» правильний переклад буде «Винагорода за цю угоду є сума \$10,000» [1, с. 87].

Складнощі також виникають з термінами *trust* та *fiduciary duties*, які широко використовуються у праві загального права. Так, термін *trust*, який у англійському праві використовується для позначення механізму управління активами, не має точної відповідності в українському праві. У практиці перекладу цей термін передається як «довірча власність», однак у різних контекстах він може потребувати альтернативних підходів, наприклад «фонд», «опікунство» або «довірче управління». У документі «Hague Trust Convention» цей термін чітко визначений як специфічна правова конструкція, що використовується в міжнародних правових угодах [8]. Термін ж *fiduciary duties* перекладається як «фідучіарні обов'язки», що часто потребує пояснень у тексті [6, с. 52].

Іншим викликом є термін *indemnity*. У різних документах його перекладають як «гарантія відшкодування» або «компенсація». Наприклад, в арбітражних угодах цей термін застосовується для опису зобов'язань однієї сторони компенсувати збитки іншій: «The seller agrees to provide indemnity for all claims arising from defective goods» – «Продавець зобов'язується відшкодувати всі претензії, що виникають у зв'язку з дефектними товарами» [3, с. 18].

Окрім цього, значна частина лексичних труднощів зумовлена різницею у структурі правових систем. Наприклад, англійський термін *equity* не має точного еквівалента в українській правовій системі, що змушує перекладачів використовувати описові переклади, такі як «принципи справедливості» або залишати термін без змін із додатковими поясненнями у примітках [7, с. 101].

Граматичні та синтаксичні особливості. Граматичні та синтаксичні особливості перекладу англійських юридичних текстів українською мовою становлять значний виклик для перекладачів через відмінності у структурі та виражальних засобах обох мов. Ці відмінності охоплюють складні синтаксичні конструкції, використання пасивного стану, передачу часових форм, фіксовані юридичні вирази та багато іншого.

Складні синтаксичні конструкції. Англійська юридична мова часто використовує складні синтаксичні конструкції, які можуть бути важкими для адекватного перекладу українською мовою. Наприклад, речення: «Notwithstanding any other provision of this Agreement, the Tenant shall not sublet the Property without the prior written consent of the Landlord» включає модальність та відносні конструкції. Переклад цього речення: «Незважаючи на будь-які інші положення цього Договору, Орендар не має права передавати майно в суборенду без письмової згоди Орендодавця» [3, с. 12]. У цьому прикладі використано конструкцію «Notwithstanding any other provision of this Agreement», яка є типовою для англійських юридичних текстів і вимагає уважного підходу при перекладі, щоб зберегти точність та юридичну силу висловлювання. В українській мові подібні конструкції можуть бути передані за допомогою зворотів типу «Незважаючи на...».

Використання пасивних конструкцій. Пасивний стан є характерною рисою англійської юридичної мови і часто використовується для уникнення вказівки на конкретного виконавця дії або для підкреслення самого факту дії. Наприклад, речення: «The contract was deemed void by the court» перекладається як «Суд визнав договір недійсним» [7, с. 687]. В українській мові пасивні конструкції менш поширені, тому при перекладі часто доцільно використовувати активні форми, зберігаючи при цьому юридичний зміст та точність. Це вимагає від перекладача глибокого розуміння контексту та функціонування пасивних конструкцій в обох мовах.

Передача часових форм. Передача часових форм є ще одним важливим аспектом перекладу юридичних текстів. Англійська мова має розгалужену систему часових форм, які можуть не мати прямих відповідників в українській мові. Наприклад, форма Present Perfect може передавати як завершену дію, так і дію, що має наслідки в теперішньому часі. В українській мові для передачі цих значень використовуються різні часові форми або додаткові лексичні засоби. У контрактах та інших юридичних документах точна передача часових форм є критично важливою, оскільки вона впливає на розуміння строків виконання зобов'язань та інших часових параметрів. Перекладач повинен уважно аналізувати контекст та обирати найбільш відповідні засоби для передачі часових значень.

Інверсія та порядок слів. Англійська мова має відносно фіксований порядок слів у реченні (SVO – підмет, присудок, додаток), тоді як українська мова дозволяє більш вільний порядок слів завдяки флективній системі. Це дає можливість змінювати порядок слів для підкреслення певних елементів або збереження ритму та інтонації. При перекладі юридичних текстів важливо зберігати логічну структуру та ясність, враховуючи при цьому можливості українського синтаксису для досягнення найбільш точного та природного перекладу.

Фіксовані юридичні вирази. Англійська юридична мова багата на фіксовані вирази та кліше, які мають усталене значення і використовуються для забезпечення точності та однозначності формулювань. Наприклад, вираз «It is hereby agreed» часто перекладається як «Цим підтверджується», хоча контекст може вимагати інших варіантів, таких як «Сторони домовилися» або «Укладено угоду» [1, с. 119]. При перекладі таких виразів важливо враховувати не лише їхнє буквальне значення, але й функцію у тексті та юридичний контекст. Це допоможе забезпечити адекватність перекладу та зберегти юридичну силу документа.

Стилістичні особливості. Стилістичні особливості юридичного перекладу відіграють ключову роль у забезпеченні точності та зрозумілості правових документів. Однією з характерних рис англійської юридичної мови є використання архаїзмів, які не завжди доцільно зберігати при перекладі на українську мову. Терміни на кшталт *hereinafter* або *aforesaid* можна адаптувати як «надалі» або «зазначений вище» відповідно. Наприклад, речення «The provisions hereinafter referred to shall apply» доцільно перекласти як «Положення, зазначені нижче, застосовуються» [2, с. 97].

Ще однією проблемою є дублювання понять, відоме як «подвійні формули» або «біноміали», наприклад, *null and void*, що означає «абсолютно недійсний». У сучасній практиці рекомендується уникати надлишковості, залишаючи лише одне з понять. Таким чином, «The contract is null and void» можна перекласти як «Договір є недійсним» [1, с. 45].

Крім того, важливим є уникнення надмірної формалізації, яка може призводити до втрати зрозумілості тексту. Складні структури та зайва формальність можуть ускладнювати сприйняття документа. Наприклад, фраза «Notwithstanding the aforementioned provisions» може бути перекладена як «Незважаючи на зазначені вище положення», що є більш зрозумілим для українського читача [6, с. 56].

Також слід звернути увагу на використання латинських виразів, які часто зустрічаються в англійських юридичних текстах, таких як *inter alia* (серед іншого) або *prima facie* (на перший погляд). У деяких випадках доцільно замінювати їх українськими еквівалентами для забезпечення зрозумілості. Наприклад, «The court found, inter alia, that the evidence was insufficient» можна перекласти як «Суд встановив, серед іншого, що докази були недостатніми» [5, с. 538].

Нарешті, варто враховувати різницю в стилістичних уподобаннях між англійською та українською юридичними мовами. Англійська мова схильна до використання номіналізацій, тобто перетворення дієслів у іменники, наприклад, «the implementation of the policy». В українській мові більш природним є використання дієслівних конструкцій: «впровадження політики». Тому при перекладі слід віддавати перевагу дієслівним формам, щоб забезпечити ясність і природність викладу.

Приклади з офіційних перекладів. Офіційні переклади міжнародних договорів і нормативних актів є ключовими прикладами адаптації юридичної термінології до особливостей національних правових систем. Вони демонструють, як перекладачі вирішують питання еквівалентності термінів, що не мають прямих відповідників у правових системах різних країн. Наприклад, «The Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards» перекладено як «Конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень» [3, с. 8]. У цьому випадку використання термінів «визнання» та «виконання» відповідає українській юридичній практиці, яка розрізняє ці два поняття у контексті міжнародного арбітражу. Аналогічно, «General Agreement on Tariffs and Trade» перекладено як «Генеральна угода з тарифів і торгівлі» [4], що є нормативно закріпленим варіантом в офіційних документах.

У сфері корпоративного права адаптація термінології також має суттєве значення. Наприклад, «Articles of Association» перекладається як «Статут компанії» [2, с. 44]. Це враховує відмінності між англо-американською та континентальною правовими системами, де поняття установчих документів можуть

відрізнятися. Також термін «Board of Directors» в офіційних перекладах зазвичай подається як «Рада директорів» або «Наглядова рада», залежно від контексту.

Крім того, юридичні терміни, пов'язані з процесуальним правом, потребують особливої уваги при перекладі. Наприклад, *due process* часто передається як «належна правова процедура», що відповідає концептуальним особливостям українського законодавства. Подібні адаптації забезпечують точність та відповідність юридичних понять у різних правових системах.

Практичні рекомендації. Офіційні переклади вищенаведених міжнародних договорів демонструють важливість точного відтворення юридичних термінів, враховуючи правові та лінгвістичні особливості цільової мови. Проте якісний юридичний переклад вимагає не лише правильного вибору термінів, а й глибокого розуміння контексту, стилю та практичного застосування правових норм. Для забезпечення високого рівня перекладу важливо дотримуватися певних рекомендацій, що допомагають уникнути неоднозначностей та сприяють професійному підходу до перекладу юридичних документів.

– Контекстуальний аналіз: перекладачі мають детально аналізувати текст для розуміння правового значення термінів.

– Використання глосаріїв: такі ресурси, як Black's Law Dictionary [2], є важливими для перекладачів.

– Консультації з юристами: співпраця з фахівцями у сфері права допоможе уникнути помилок у перекладі.

– Адаптація стилю: використання лаконічних формулювань сприяє кращій зрозумілості тексту.

– Підвищення кваліфікації: навчання та практичні семінари допомагають вдосконалити навички перекладу.

Висновки. Дослідження виявило низку ключових викликів, з якими стикаються перекладачі англійських юридичних текстів. Серед основних труднощів виділено лексичні, граматичні, синтаксичні та стилістичні аспекти перекладу. Особливу увагу приділено термінологічній еквівалентності та адаптації англійських правових конструкцій до українського правового дискурсу. Стаття має значну цінність для практикуючих перекладачів, викладачів юридичного перекладу та дослідників у сфері правової лінгвістики. Вона не лише аналізує основні труднощі, а й пропонує практичні рекомендації щодо уникнення типових помилок, що є особливо важливим для підготовки висококваліфікованих фахівців.

Подальші дослідження у сфері юридичного перекладу можуть зосередитися на розробці уніфікованих стандартів перекладу правової термінології, що сприятиме гармонізації юридичних текстів у міжнародному контексті. Також перспективним напрямом є вивчення впливу сучасних технологій перекладу та штучного інтелекту на якість юридичного перекладу. Окрім цього, важливим залишається питання вдосконалення навчальних програм для майбутніх спеціалістів та активне міжнародне співробітництво у цій сфері з метою перейняття найкращих практик.

Література:

1. Haigh R. Legal English. Routledge-Cavendish, 2009, 344 p.
2. Black's Law Dictionary. 11th Edition. Thomson Reuters, 2019, 2000 p.
3. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, 1958, UNCITRAL. URL: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/new-york-convention-e.pdf> (дата звернення: 27.01.2025)

4. The Hague Conference on International Private Law, 1980.
5. Piszcz, A., Sierocka, H. The Role of Culture in Legal Languages, Legal Interpretation and Legal Translation. *Int J Semiot Law*, 2020, Vol. 33, P. 533–542. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11196-020-09760-3> (дата звернення: 27.01.2025)
6. Putman, W. H. Legal analysis and writing. 4th Edition. Delmar Cengage Learning, 2013, 544 p.
7. Gary B. Born. International Arbitration: Cases and Materials. 3rd Edition. Aspen Legal Education, 2022, 1432 p.
8. Convention on the Law Applicable to Trusts and on Their Recognition, 1985 URL:<https://assets.hcch.net/docs/8618ed48-e52f-4d5c-93c1-56d58a610cf5.pdf> (дата звернення: 27.01.2025)

Sawchouk T. English legal text: challenges for translators

Summary. The article explores the main challenges associated with translating English legal texts into Ukrainian, focusing on lexical, grammatical, syntactic, and stylistic aspects. Particular attention is given to differences between the legal systems of English-speaking countries and Ukraine, which impact the translation of legal terminology. The issue of terminological equivalence is discussed in detail, specifically addressing difficulties in translating concepts such as *consideration*, *equity*, *trust*, and *fiduciary duties*. Examples from official translations of international treaties and court decisions illustrate how English legal structures are adapted to Ukrainian legal discourse. The study also highlights methodological

recommendations for avoiding common mistakes caused by literal translation of legal phrases and suggests ways to improve the accuracy and adequacy of legal translation. The research is based on the works of prominent scholars, including Rupert Haigh's «Legal English» and «Black's Law Dictionary», as well as international legal documents. Modern approaches to the professional training of legal translators are examined. The article outlines key directions for further research in the field of legal translation, which could contribute to the development of standardized guidelines for translating legal terminology. Furthermore, the article emphasizes the importance of utilizing modern translation technologies and legal terminology databases, which can significantly enhance translation accuracy. Recommendations are also proposed for improving educational programs for future specialists in legal translation, ensuring the development of highly competent professionals in this field. Additionally, the study discusses the role of international collaboration in legal translation, which allows professionals to adopt best practices and standards from other countries, contributing to the overall advancement of the profession and ensuring consistency in legal terminology across different jurisdictions.

Key words: legal translation, legal terminology, English language, Ukrainian language, stylistic features, term adaptation, international law, syntactic structures, lexical challenges, translation technologies, legal education, international collaboration.